

Катарина М. Ивановић*

Универзитет у Новом Саду

Технички факултет „Михајло Пупин“, Зрењанин

Катедра за основне и примењене науке

ПОЗНАВАЊЕ ЖАНРА И ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА У НАСТАВИ ПИСАЊА КРОЗ АНАЛИЗУ ПРИЈАВЕ ЗА ПОСАО

У овом раду се врши анализа пријава за посао које су написане у оквиру курса енглеског језика струке, са циљем да се утврди степен усвојености организационог и прагматичког знања студената Информационих технологија. Пријава за посао је изабрана као жанр који карактеришу јасна структура и формалне конвенције, а притом представља документ који ће студенти писати у пракси, након завршетка студија. Развијање прагматичке компетенције је неизоставни елемент наставе енглеског језика струке, стога што употреба језичких средстава мора бити усклађена са комуникативним циљевима и комуникативном ситуацијама које су специфичне за одређену професију. На корпусу који се састоји од 46 пријава за посао је спроведена квантитативна и квалитативна, дескриптивна, анализа. С обзиром на висок проценат примера у којима су пронађене грешке, добијени резултати несумњиво указују на потребу детаљније анализе жанра и развијања прагматичке компетенције у оквиру наставе писања енглеског језика струке. Сматрамо да је ово могуће постићи коришћењем аутентичних материјала на циљном језику, фокусирањем на оне жанрове који ће студентима користити у пракси, као и бављењем оним језичким елементима који доприносе формалном, учтивом и мање директном изражавању.

Кључне речи: пријава за посао, жанр, прагматичка компетенција, настава писања, енглески језик струке

1. Увод

Питања која су уско везана за развој вештине писања неизворних говорника су, поред познавања граматике и вокабулара, познавање карактеристика регистра, жанра, теме, културе и слично (TARDI 2009). Сматрајући да успешан развој вештине писања не зависи искључиво од исправне употребе граматичких правила страног језика, предмет овог истраживања нису биле граматичке грешке, већ оне које се тичу структуре текста и прагматичке компетенције.

Анализа је спроведена на корпусу од 46 пријава за посао написаних у оквиру предмета Енглески језик 3, који представља курс енглеског језика струке за студенте Информационих технологија на Техничком факултету „Михајло Пупин“ у Зрењанину. Пријава за посао, то јест пропратно писмо, је разматрана будући да представља жанр који је обавезни део силабуса у оквиру наставе енглеског језика струке и има јасно дефинисане карактеристике.

* katarina.ivanovic@tfzr.rs

2. Енглески језик струке

Енглески језик струке, то јест енглески за посебне намене (енг. *ESP – English for Specific Purposes*), се фокусира на употребу енглеског језика у оквиру одређене професије и има за циљ да оспособи ученике да користе вокабулар и језичке образце који су карактеристични за одређену струку (BUGARSKI 1988; DŽONS i PRAJS-MAKADO 2001). Према Бугарском (1988: 21), специфична терминологија јесте најзначајнија карактеристика језика струке, међутим, селекција и дистрибуција језичких средстава у оквиру језика струке свакако укључује фонолошко-графолошки, синтаксички, текстуални, стилистички, прагматички и социолингвистички план.

Једну од класификација енглеског језика за посебне намене су дали Дадли Еванс (Dudley-Evans) и Сеинт Џон (St. John) (1998). Према њиховом моделу, енглески језик за посебне намене се може поделити на енглески за академске намене (енг. *EAP – English for Academic Purposes*) и енглески за стручне намене (енг. *EOP – English for Occupational Purposes*). У оквиру наведених главних категорија се може издвојити велики број поткатегија.

Настава енглеског језика струке је прилагођена специфичним потребама ученика и акценат се ставља на савладавање и употребу стручне терминологије и формалних језичких средстава у писаној и усменој комуникацији (DADLI- EVANS i SENT DŽON 1998; DŽONS i PRAJS-MAKADO 2001). Поред језичке, веома је значајан развој *комуникативне компетенције* код ученика. Уопштено говорећи, комуникативна компетенција представља способност комуникације, при томе обухватајући писани и говорни дискурс, као и све четири језичке вештине (OKSFORD 1990: 7).

3. Вештина писања у оквиру језика струке

Сматра се да је писањем, као једном од продуктивних језичких вештина, најтеже овладати (DŽONS 2003; KANAL i SVEJN 1980). Писање на страном језику је нарочито комплексно зато што писац располаже ограниченим познавањем вокабулара и граматичких образаца циљног језика. Поред тога, неопходно је организовати идеје у сврсисходну целину, уз поштовање садржајних, контекстуалних и социокултурних аспеката.

Канал (Canale) и Свејн (Swain) (1980: 29) наводе следеће компоненте писања на страном језику: 1) граматичка знања, која подразумевају способност коришћења граматичких правила, вокабулара и механике циљног језика, 2) социолингвистичка знања, која омогућавају ученицима да писање прилагоде различитим темама, жанру, публици и циљу који теже да постигну, 3) дискурсна знања, која подразумевају кохерентно и кохезивно организоване текстове и 4) стратешка знања, која подразумевају коришћење стратегија како би се унапредила вештина писања на страном језику.

Истраживања у вези са вештином писања у оквиру језика струке су углавном спровођена како би се утврдиле граматичке и лексичке грешке које ученици најчешће праве, то јест, у питању су истраживања која се базирају на анализи гре-

шака (нпр. ĆARAPIĆ 2012; SAVALMEN 2013 и ZAFAR 2016). Такође је значајна група истраживања чији аутори заговарају становиште да настави вештине писања у оквиру енглеског језика струке треба приступити из перспективе теорије *жанра* (енг. *genre*) (БАТИЈА 1993; SVEJLZ 1990, 2004; HAJLEND 2003). Свејлз (Swales) (1990: 50) је жанр дефинисао као групу комуникативних догађаја чији учесници имају одређени комуникативни циљ који су прихватили чланови матичне дискурзивне заједнице. Приступ језику струке који се заснива на анализи жанра се бави оним лексичким и граматичким карактеристикама одређеног жанра које га одвајају од осталих. Жанровски приступ у настави језика струке омогућава ученицима да језик уче у специјализованом контексту. Анализе које се ослањају на жанровски приступ у настави писања језика струке садрже педагошке импликације за подучавање вештине писања управо кроз подучавање жанрова карактеристичних за одређену професију (нпр. БАТИЈА 1999; HENRI i ROUZBERI 2001; HAJLEND 2003; DŽONS 2003).

4. Пријава за посао као жанр

Хенри (Henry) и Роузбери (Roseberry) (2001) дефинишу пријаву за посао као жанр чији комуникативни циљ је да кандидату обезбеди разговор за посао, тако што ће у најбољем светлу приказати релевантне особине кандидата. Корфилд (Corfield) (2009) даје сличну дефиницију, истичући да пријава за посао, пре свега, садржи информације о нечијим вештинама и радном искуству и тиме предочава зашто је неко одговарајући кандидат за посао.

*Утврђени став*² (енг. *move*) представља фазу у оквиру одређеног жанра и сваки од њих има сопствену комуникативну сврху која доприноси комуникативној сврси читавог жанра. Свејлз (2004) сматра да су утврђени ставови дискурсне јединице које имају кохерентну комуникативну функцију. Хенри и Роузбери (2001) дефинишу утврђени став као сегмент текста који је сачињен од лингвистичких елемената који му дају уједначеност и указују на дискурсне карактеристике. Уобичајени начин проучавања различитих жанрова је управо кроз њихове структурне елементе – утврђене ставове. За потребе овог рада, предлажемо да се уместо термина *утврђени став* користи *део* или *сегмент*.

Више истраживача се бавило пријавом за посао као жанром. Батија (Bhatia) (1993: 49) је поредио промотивна и пропратна писма, а као закључак његове анализе се намеће став о сличности у структури ових писама. Батија (1993) сматра да пропратно писмо садржи следеће утврђене ставове: 1) успостављање поверења, 2) представљање кандидатуре, 3) подстицај, 4) прилагање докумената, 5) употребу тактике притиска, 6) тражење одговора и 7) учтив завршетак. Као значајну издвајамо и анализу чији аутори су Хенри и Роузбери (2001). Поменути истраживачи су творци анализе која се бави структуром овог жанра, а заснива се на богатом корпусу. Хенри и Роузбери (2001) предлажу нешто комплекснију структуру пропратног писма, то јест, пријаве за посао, наводећи као њене неизоставне делове: 1) обраћање, 2) навођење извора информације о конкурс, 3) исказивање интересовања, 4) навођење разлога за пријављивање, 5) навођење информације о томе када је кандидат слободан, 6) представљање кандидатуре, 7) питања о природи посла, 8) навођење особа

2 Наведени превод термина *move* налазимо код Игора Лакића (1999).

које су дале препоруку кандидату, 9) прилагање докумената, 10) учтив завршетак, 11) поздрав на крају.

Заре-ее (ZARE-EE 2008) је извршио поређење пропратних писама која су писали студенти подељени у две групе – у првој су били они који су познавали карактеристике жанра, док их студенти друге групе нису познавали. Крајњи закључак је да су студенти прве групе добили знатно више оцене. Слично истраживање су спровели Мирзаи и Алибади (MIRZAI i ALIABADI 2013), уз посебан осврт на утицај исправки које су студенти добили од наставника.

5. Прагматичка компетенција и прагматичка грешка

Како би постигли одређени ниво комуникативне компетенције, као опште способности говорника да користи језик, ученици морају имати *језичко знање* - познавање вокабулара и граматичких структура, али им је неопходно и *прагматичко знање* (BAKMAN 1990; ELIS 1994; SAVINJON 2002). Прагматичко знање подразумева знање о томе какво језичко понашање је адекватно у одређеној ситуацији, имајући у виду комуникативни циљ (ELIS 1994). Дакле, поред познавања одређених језичких облика, потребно је да ученици умеју да препознају у каквом друштвеном контексту се извесни облици користе и да прилагоде своје језичко понашање ситуацији, саговорнику, комуникативном циљу и слично.

Према многим ауторима (BAKMAN 1990; SAVINJON 2002; ZENG i HUANG 2010), комуникативна компетенција обухвата *прагматичку компетенцију*, то јест, она је њен суштински важан сегмент. Прагматичка компетенција се дефинише као способност особе која учи страни језик да тај језик користи у складу са прагматичким правилима која важе за одрасле изворне говорнике истог језика (NUREDIN 2008: 280). Прагматичка компетенција представља важан елемент наше анализе зато што су студенти имали јасно дефинисан задатак и комуникативни циљ који намећу употребу формалних израза и конвенција типичних за писање пословних писама, у овом случају, пропратног писма у склопу пријаве за посао.

Томас (Thomas) (1983: 22) дефинише *прагматичку грешку* (енг. *pragmatic failure*) као неспособност неизворног говорника да језик користи на одговарајући начин у одређеном контексту, као и неразумевање намере саговорника. Танг (Tang) (2013) сматра да је проучавање прагматичких грешака важна тема за интеркултурну комуникацију. Он објашњава да овај феномен настаје услед неспособности говорника да употребу језика прилагоди различитим факторима комуникативног контекста. Танг (2013) истиче да су наставници енглеског као страног језика усредсређени на граматику и вокабулар, док употреба језика која је прилагођена ситуацији и саговорницима остаје занемарена.

Прагматичке грешке се могу поделити на *прагматичко-језичке* и *социопрагматичке* (TOMAS 1983). Прагматичко-језичке грешке се односе на употребу неадекватних језичких облика услед језичког трансфера из матерњег језика, нпр. дословног превода из матерњег језика и слично. Социопрагматичке грешке настају услед различитог схватања учтивости, неадекватне употребе говорних чинова³ и у

³ Под говорним чином се подразумева исказ којим се, у одређеним околностима, постиже жељено дејство (JUL 1996: 47).

великој мери се заснивају на културолошким разликама којих говорници нису свесни (TOMAS 1983; TRAN 2006). Социопрагматичке грешке могу имати далекосежне последице. Особе које праве овакву врсту грешака у комуникацији остављају лош утисак на примаоца поруке, делују неучтиво и могу доћи у ситуацију да не остваре комуникативни циљ.

Постоје различита истраживања која се баве прагматичком компетенцијом студената који уче енглески језик као језик за посебне намене. Примера ради, Халупка-Решетар (2013, 2014) је анализирао употребу језика кроз различите говорне чинове (као што су извињење, тражење услуге, давање комплимента) код студената на нивоу знања Б1–Б2, док је Савић (2013) обрађивала сличну тематику код студената на нешто вишем нивоу знања. Халупка-Решетар (2013) тврди да постоје разлике у употреби говорних чинова нематерњих говорника у односу на матерње или се говорни чинови у потпуности изостављају код нематерњих говорника, студената у овом случају. Чен (Chen) (2010) је аутор контрастивне анализе у којој се пореди употреба епистемичних модала у текстовима које су писали изворни и неизворни говорници енглеског језика. Његови налази указују на знатно мању учесталост употребе епистемичних облика у писаном дискурсу неизворних говорника.

Општи закључак оваквих истраживања јесте да прагматичка компетенција студената заостаје за њиховом језичком компетенцијом, те је неопходно подићи свест о важности прагматичке компетенције како би се избегле непријатне ситуације у комуникацији.

6. Употреба ограда

За прагматички аспект вештине писања у оквиру језика струке, као и прагматичку компетенцију уопште, значајна је употреба *ограда* (енг. *hedges*). Браун (Brown) и Левинсон (Levinson) (1987) су анализирали употребу ограда како би описали *принцип учтивости*⁴ (енг. *politeness principle*). Браун и Левинсон (1987) наводе да је ограда реч, партикула или цела фраза којом се модификује ниво припадности предиката или именичке фразе одређеном скупу, указујући на то да је припадност делимична или истинита само на одређени начин. Многи аутори (BRAUN i LEVINSON 1987; FREJZER 2010; LEJKOF 1973; TANG 2013 и други) сматрају да неизворни говорници, без обзира на флуентност и граматички правилну употребу језика, могу да делују неучтиво, арогантно или увредљиво уколико не користе ограде на адекватан начин. Са друге стране, погрешно тумачење ограда које користе изворни говорници може довести до неспоразума у комуникацији.

Постоји велики број класификација ограда према различитим критеријумима. Овде се нећемо бавити њиховом класификацијом, већ ћемо навести конкретне граматичке и лексичке облике који се најчешће користе у оквиру писања на енглеском као језику струке (FREJZER 2010). Као ограде се могу користити (1) прилози и придеви – *approximately, generally, roughly...* (2) модални глаголи – *might, can, would, could...*, (3) модални придеви – *possible, probable, likely...*, (4) модални прилози – *perhaps, apparently, possibly, presumably...*, (5) модалне именице – *assumption,*

⁴ Учтивост се испољава кроз говорне чинове и има за циљ избегавање конфликтних ситуација, то јест, очување хармоничних односа међу саговорницима (BRAUN i LEVINSON 1987).

suggestion, estimate..., (6) уводне фразе – *I believe, to our knowledge, in our opinion, we feel that...* (7) епистемични глаголи – *seem, appear, suggest, assume...*, (8) трајни облици глагола – *I am hoping, I am looking forward to...* и многи други облици.

7. Истраживање

Ово истраживање је спроведено почетком летњег семестра академске 2019/2020. године на корпусу који сачињавају пропратна писма, то јест пријаве за посао које су написали студенти треће године смера Информационе технологије на Техничком факултету „Михајло Пупин“ у Зрењанину. У истраживању је учествовало 46 студената, а задатак који је студентима постављен је био да напишу пријаву за посао, дужине до двадесет реченица.

Студенти су на једном од предавања били упознати са правилима писања пропратног писма, а на следећем часу су добили наведени задатак. Под правилима писања подразумевамо да су добили инструкције у смислу тога који су то обавезни делови пропратног писма, као и која језичка средства је примерено користити у овом типу писма. Студенти су такође имали прилику да прочитају и са наставником анализирају неколико примера сличних писама које су написали изворни говорници. Циљ задатка је био да напишу пријаву за посао којом се јављају на унапред постављен оглас, близак њиховој будућој струци. Дијагностичким тестом је утврђено да су сви студенти на нивоу Б2 знања енглеског језика.

Прегледано је и анализирано свих 46 написаних пријава, а у фокусу анализе су биле грешке у структури писма, као и прагматичке грешке. Напомињемо да су уочене и грешке у домену правописа, граматике и употребе вокабулара, али их у овом истраживању нисмо разматрали. Узимајући у обзир анализу чији аутори су Канал и Свејн (1980), компоненте писања којима се бавимо у овом истраживању јесу дискурсна и социолингвистичка знања. Дискурсна знања проверавамо кроз анализу грешака у структури пропратног писма, док социолингвистичка знања проверавамо кроз анализу прагматичких грешака.

У оквиру сваке од ових категорија грешака, најпре наводимо укупан број радова у којима смо пронашли грешке, а затим их детаљније квалитативно анализирамо. Такође наводимо предлоге за кориговање неких од идентификованих грешака.

8. Резултати и дискусија

8.1. Грешке у структури пријаве за посао

Под структуром пропратног писма подразумевамо обавезне делове које пропратно писмо, у овом случају пријава за посао, треба да садржи. На предавањима која су се тицала писања пропратног писма, уз извесну модификацију анализе чији је аутор Батија (1993), као неизоставне сегменте смо навели: (1) обраћање, (2) навођење радног места за које се кандидат пријављује и извор информације о слободном радном месту, (3) представљање кандидата (навођење података о образовању, релевантним вештинама, личним карактеристикама), (4) позивање на документа која се прилажу уз пријаву, (5) исказивање захвалности и (6) поздрав на крају писма.

Под грешкама у структури пропратног писма подразумевамо изостављање појединих сегмената пропратног писма, као и погрешан редослед сегмената. Грешке у структури писма указују на ниво дискурсног знања, то јест, способност писања текста који има логичан след и целовитост.

Добијени резултати овог дела анализе су приказани у Табели 1.

Табела 1 – Грешке у структури пропратног писма

Грешке у структури пропратног писма			
Укупан број писама у којима је уочена грешка	30 (65%)	Изостављање сегмената	18 (34%)
		Погрешан редослед сегмената	6 (13%)
		Обе врсте грешака	6 (13%)

Грешке у структури пропратног писма смо уочили у 30 пропратних писама (65%), од укупно 46. При томе, у 18 пропратних писама (34% од укупног броја) је дошло до изостављања једног или више сегмената, док је погрешан редослед сегмената присутан у свега шест писама (13% од укупног броја). У свих шест писама са погрешним редоследом сегмената јавља се и изостављање неког од њих.

Анализом писама у којима постоји изостављање неког од сегмената, примећујемо да је у већини (87,5%) изостављен део који се односи на извор информације о слободном радном месту. У приближно 70% писама у којима је уочена грешка у структури, недостаје пети сегмент, то јест, исказивање захвалности потенцијалном послодавцу. Спорадично се јавља, у свега два писма, потпуно изостављање поздрава на крају пропратног писма. У истом броју писама је изостављен четврти сегмент, којим се кандидат осврће на остала документа која прилаже. Од 16 писама у којима је дошло до изостављања сегмената, у три писма је број изостављених сегмената већи од једног.

У писмима која имају погрешан редослед сегмената (уз додатно изостављање неког од њих) налазимо три код којих је други сегмент наведен након представљања кандидата, док је у преостала три писма четврти сегмент наведен пре трећег, то јест, студенти су најпре навели документа која прилажу, а затим послодавцу дали информације о себи.

Сматрамо да су се грешке у структури писама јавиле стога што студенти нису благовремено проучили који су то делови које пропратно писмо, једноставне структуре, треба да садржи. У свим писмима су наведене информације о кандидату (трећи сегмент), што несумњиво указује на то да су студенти овај сегмент сматрали најважнијим. Међутим, изостављање експлицитног навођења радног места и извора информације се може сматрати великим пропустом, посебно имајући у виду да компаније често оглашавају већи број слободних радних позиција. На овај начин остаје недоречено за коју позицију се кандидат конкретно пријављује.

Изостављање исказивања захвалности се такође може сматрати озбиљним недостатком, с обзиром на то да кандидат оставља утисак неучтивне особе која не

поштује конвенције писања пословног писма. Овде се може поставити питање из ког разлога је овај сегмент изостављен, то јест, да ли се ради о непознавању уобичајених делова пријаве за посао, што би представљало мањкавост дискурсног знања или о недостатку одговарајућих језичких средстава којима би се захвалност могла исказати на енглеском језику, што би се могло класификовати као мањкавост социолингвистичког знања.

8.2. Прагматичке грешке

Анализа прагматичких грешака указује на ниво социолингвистичког знања студената. Прагматичким грешкама у пропратним писмима која смо разматрали сматрамо оне које се односе на неформалну употребу језика и недовољно учтиво, превише директно, изражавање.

Најупадљивије грешке у пропратним писмима су оне које се односе на неадекватан регистар и одлика су недовољно развијеног социопрагматичког знања. Наиме, у писмима овог типа је очекивано и општеприхваћено коришћење формалног језика. Дакле, постоје формалне конвенције које се посебно огледају у начину на који се кандидат обраћа на почетку и поздравља на крају писма. Све грешке које смо сврстали у категорију прагматичких се могу поделити на: 1) грешке у обраћању на почетку писма, 2) грешке у поздрављању на крају писма, 3) коришћење неформалног језика у осталим деловима текста.

Добијени резултати овог дела анализе су приказани у Табели 2.

Табела 2 – Прагматичке грешке

Прагматичке грешке	
Грешке у обраћању на почетку	28 (61%)
Грешке у обраћању на крају	15 (37,5%)
Коришћење неформалног језика у осталим деловима писма	40 (87%)

У 40 писама (око 87% од укупног броја) наилазимо на употребу неформалног језика, при чему се у 28 (61%) писама јавља погрешан начин обраћања на почетку текста. С обзиром на то да се кандидат обраћа непознатој особи, очекивани, формални начин обраћања на енглеском језику је - *Dear Sir/Madam*. У највећем проценту примера (78% од укупног броја писама у којима постоји ова грешка) смо наишли на грешку насталу услед негативног трансфера, односно директног превода са матерњег, српског језика (*Поштовани*) – **Respected Sir/Madam*. Овакву грешку сматрамо прагматичко-језичком.

Други тип грешке у обраћању, заступљен у знатно мањем проценту примера, се односио на употребу неформалних израза на енглеском језику (**Hello, *Hi*). Једно писмо је започето изразом **Good Afternoon*, који је такође неприхватљив у овом контексту. Ови примери илуструју социопрагматичке грешке.

У поздрављању на крају пропратног писма је уочено 15 грешака (37,5% од укупног броја писама у којима се јавља употреба неформалног језика). Уместо употребе формалних израза (нпр. *Yours faithfully*), студенти су користили поздраве по-

пут *Good bye, *Best, *Regards, које сматрамо непримереним у датом контексту.

У осталим сегментима писама такође смо наишли на примере употребе не-одговарајућих израза, што очитује прагматичко-језичко знање студената. У свих 40 писама у којима смо идентификовали прагматичке грешке, неке од њих се налазе у сегментима текста који нису искључиво обраћање на почетку и крају.

Овде ћемо навести најупечатљивије примере који илуструју пронађене прагматичке грешке и прокоментарисати их:

- (1) *I want a job in your company.*
- (2) *I expect you will call me soon.*
- (3) *I am the best candidate for you.*
- (4) *My qualifications are ideal for this position.*
- (5) *Call me if you want to.*
- (6) *Thanks a lot.*
- (7) *Thanks for your time.*
- (8) *Hope to see you soon.*
- (9) *Can't wait to hear from you.*

Сматрамо да је у примеру (1) непримерено коришћење глагола *want*, будући да он има наредбоносни призив. Уместо овог облика, у датом контексту је примереније користити израз *would like to*. Слично је и у примеру (2), глагол *expect* звучи превише директно и могао би се заменити глаголом *hope*.

Кандидат који користи исказ под бројем (3) ризикује да остави утисак препотентне и наметљиве особе. Овде је неопходно коришћење ограда којима се ублажава одређена тврдња. Ограђивање се, у овом случају, може постићи уводном фразом *I believe that* или *In my opinion*, као и додатним ублажавањем ове тврдње помоћу употребе модалног глагола *might* и придева *adequate* или *suitable* уместо *best*. Пример број (4) може да се протумачи на исти начин. Дакле, стиче се утисак да је кандидат арогантан, стога је и у овом примеру пожељно користити неку врсту ограде. Рецимо, исказ се може модификовати адекватним модалним или епистемичним глаголима. Употреба епистемичних модала је, према истраживању чији аутор је Чен (2010), знатно ређа у писаном дискурсу код неизворних говорника енглеског језика, у поређењу са изворним говорницима, што показују и наши налази.

Пример (5) очитује низак ниво прагматичке компетенције зато што је у императиву, то јест, реченична структура није својствена формалном дискурсу, а нарочито не жанру о којем је овде реч. Поред тога, као формалнији облици, *inform* и *contact* су одговарајућа замена за глагол *call*.

Примери (6) и (7) представљају исказивање захвалности. Међутим, облик *thanks* је неформалан. Уобичајени начин исказивања захвалности у формалном регистру је помоћу фраза *Thank you for taking me into consideration*, *I appreciate your time and effort* и слично. Дакле, говорни чин захваљивања у датом контексту није исказан на адекватан начин, а до сличног закључка у својој анализи долази и Халупка-Решетар (2013).

У примерима (8) и (9) су употребљене неформалне фразе уместо којих се уобичајено користи *I am looking forward to hearing from you soon*. У примеру (9) по-

стоји и додатни доказ мањка прагматичко-језичког знања – употреба скраћеног облика глагола и негативне партикуле.

Главни узрок прагматичких грешака у делу који се односи на погрешно обраћање на почетку и крају пропратног писма је недовољно познавање наведеног жанра, као и недовољно познавање регистра употребљених речи и импликација коришћених граматичких структура. Постоје јасне конвенције које се тичу формалног обраћања у писмима на енглеском језику, али их је велики број студената занемарио. Додатним узроком овог типа грешака сматрамо негативни трансфер из матерњег језика. Студенти су буквално преводили формални начин обраћања на српском језику и тако направили прагматичко-језичку грешку.

Сматрамо да су примери који илуструју прагматичке грешке у осталим деловима текста превише директни, те је неопходан неки вид дистанцирања особе која пише пријаву за посао. Ово се може постићи употребом различитих типова ограда или лексема са еквивалентним значењем које припадају формалном регистру. Треба имати у виду да се особа која пише и особа која прима писмо не налазе у истом положају, особа која се пријављује за посао је инфериорна, стога је неопходно да језик писма буде мање директан, а више формалан и учтив. Из овог разлога је неприхватљиво користити исказе који су овде наведени (примери (1)–(9)), већ је сваки од њих потребно модификовати како би се оставио што бољи утисак на послодавца и остварио крајњи циљ, а то је евентуални позив на разговор за посао и добијање ангажовања.

9. Закључак

Посматрајући резултате овог истраживања скромног обима, можемо да закључимо да је неопходно више пажње посветити развоју дискурсног и социолингвистичког знања у оквиру наставе писања енглеског језика за посебне намене, са циљем да се подигне ниво прагматичке компетенције студената. Овде ћемо навести предлоге који се тичу примене ових резултата у настави, то јест начина на који се уочене грешке могу систематично исправљати.

Узимајући у обзир проценат пријава за посао у којима су идентификоване грешке у структури (65%), јавља се потреба за детаљнијим упознавањем студената са обавезним деловима пропратног писма, као и другим жанровима попут радне биографије, пословних мејлова, извештаја и слично. Треба имати у виду да је пропратно писмо неопходно писати и на матерњем језику, те се на настави енглеског језика струке може извршити упоредна анализа пропратног писма на српском и енглеском језику. При томе, треба скренути пажњу студентима да поштују конвенције које се тичу сваког језика појединачно, односно да избегавају директне преводе са свог матерњег језика.

Мањкавости у домену прагматичке компетенције се очитују у резултатима другог дела анализе. Упркос томе што су студенти били на релативно високом нивоу знања енглеског језика, овај тип грешака смо уочили у високом проценту примера – 87%. Грешке се јављају услед директних превода са матерњег језика, као и недовољног познавања језичких средстава којима се искази могу учинити формалнијим, то јест, мање директним и учтивијим. У примерима које смо издвојили као

неадекватне се не уочавају граматичке или лексичке грешке, већ искључиво грешке прагматичке природе. Оваква употреба језичких средстава оставља негативан утисак на примаоца поруке, то јест, кандидат се представља у лошем светлу – делује арогантно, неучтиво, превише директно.

Сматрамо да је неопходно студентима предочити начине на које се користе различити типови ограда у енглеском језику. Примера ради, оградавање се може постићи адекватним модалним глаголима, трајним глаголским облицима, епистемичним глаголима, уводним фразама, итд. Управо се помоћу ових облика постиже ефекат учтивости и формалног изражавања. Коришћење оваквих средстава иде у прилог постизању коначног комуникативног циља, а то је, у овом случају, да кандидат буде препознат као потенцијални запослени.

Добијени резултати несумњиво указују на важност развијања прагматичке компетенције приликом подучавања енглеског језика струке, као и важност развијања вештине писања на енглеском језику. Сматрамо да се ниво прагматичке компетенције у настави вештине писања може подићи што већим излагањем студената циљном језику и коришћењем аутентичних материјала. Притом, од суштинске је важности ставити акценат на писање оних докумената, то јест жанрова, који ће студентима бити потребни у пракси, након завршетка студија.

Цитирана литература

- BAKMAN 1990: BACHMAN, Lyle, F. *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford, England: Oxford University Press, 1990.
- BATIJA 1993: BHATIA, Vijay, K. *Analysing genre: Language use in professional settings*. New York: Longman, 1993.
- BATIJA 1999: BHATIA, Vijay, K. 'Disciplinary Variation in Business English'. In M. Hewings & C. Nickerson (eds.) *Business English: Research into Practice*. London: Longman (1999): 129-143.
- BRAUN i LEVINSON 1987: BROWN, Penelope and LEVINSON, Stephen, C. *Politeness: some universals in language use*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
- BUGARSKI 1988: BUGARSKI, Ranko. „Jezik struke kao lingvistička i pedagoška kategorija”. U J. Kovačević (ur.), *Nastava stranog jezika kao jezika struke u srednjem, višem i visokom obrazovanju*. Čačak: Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije (1988): 20-26.
- ČARAPIĆ 2012: ČARAPIĆ, Dragana. „Analiza leksičkih grešaka u esejima studenata”. U Slavica Perović (ur.) *Mi o jeziku, jezik o nama – Zbornik radova sa druge konferencije Društva za primijenjenu lingvistiku*. Društvo za primijenjenu lingvistiku Crne Gore (2012): 191-199.
- ČEN 2010: CHEN, Hsin, I. 'Contrastive learner corpus analysis of epistemic modality and interlanguage pragmatic competence in L2 writing'. *Journal of Second Language Acquisition and Teaching*, vol. 17. The University of Arizona (2010): 27-51.
- DADLI- EVANS i SENT DŽON 1998: DUDLEY-EVANS, Tony and ST. JOHN, Maggie Jo. *Developments in English for Specific Purposes. A multi-disciplinary approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- DŽONS 2003: JOHNS, Ann. 'Genre and ESL/EFL composition instruction'. In B. Kroll (ed.) *Exploring the Dynamics of Second Language Writing*. New York: Cambridge University Press.
- DŽONS i PRAJS-MAKADO 2001: JOHNS, Ann and PRICE-MACHADO, Donna. ESP: Tailoring courses to students' needs – And to the outside world. In M. Celce-Murcia (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language*. Thomson learning: Heinle and Heinle (2001):

- ELIS 1994: ELLIS, Rod. *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- FREJZER 2010: FRASER, Bruce. 'Pragmatic Competence: The Case of Hedging'. In G. Kaltefleiter, W. Mihatsch and S. Schneider (eds.) *New Approaches to Hedging*. Emerald Group Publishing Limited, 2010.
- HAJLEND 2003: HYLAND, Ken. 'Genre-based pedagogies: A social response to process'. *Journal of Second Language Writing*, 12(1) (2003): 17-29. DOI 10.1016/S1060-3743(02)00124-8
- HALUPKA-REŠETAR 2013: HALUPKA-REŠETAR, Sabina. „Ispitivanje pragmatičke kompetencije studenata engleskog jezika struke”. U Nadežda Silaški i Tatjana Đurović (ur.) *Aktuelne teme engleskog jezika nauke i struke u Srbiji*. Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu (2013): 215-230.
- HALUPKA-REŠETAR 2014: HALUPKA-REŠETAR, Sabina. 'Request modification in the pragmatic production of intermediate ESP learners'. *ESP Today*, Vol. 2 (1), Univerzitet u Beogradu, Ekonomski fakultet (2014): 29-47.
- HENRI i ROUZBERI 2001: HENRY, Alex and ROSEBERRY, Robert L. 'A narrow-angled corpus analysis of moves and strategies of the genre: 'Letter of Application''. *English for Specific Purposes*, 20 (2) (2001): 153-167. DOI 10.1016/S0889-4906(99)00037-X
- JUL 1996: YULE, George. *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press, 1996.
- KANAL i SVEJN 1980: CANALE Michael and SWAIN, Merrill. 'Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing'. *Applied Linguistics*, 1 (1980): 1-47. DOI 10.1093/applin/1.1.1
- KORFILD 2009: CORFIELD, Rebecca. *Preparing the perfect job application*. London: Kogan Page Limited, 2009.
- LAKIĆ 1999: LAKIĆ, Igor. *Analiza žanra: diskurs jezika struke*. Institut za strane jezike: Univerzitet Crne Gore, 1999.
- LEJKOF 1973: LAKOFF, George. 'The logic of politeness: or minding your p's and q's'. *Papers from the Ninth Regional Meeting*, Chicago Linguistic Society (1973): 292-305.
- MIRZAI i ALIABADI 2013: MIRZAI, Mostafa and ALIABADI, Reza Bozorg. 'Direct and indirect written corrective feedback in the context of genre-based instruction on job application letter writing'. *Journal of Writing Research* 5(2) (2013): 191-213.
- NUREDIN 2008: NUREDDEEN, Fatima Abdurahman. 'Cross Cultural pragmatics: Apology strategies in Sudanese Arabic'. *Journal of Pragmatics* 40(2) (2008): 279-306.
- OKSFORD 1990: OXFORD, Rebecca L. *Language learning strategies: What every teacher should know*. New York: Newbury House, 1990.
- SAVALMEH 2013: SAWALMEH, Murad Hassan Mohammed. 'Error Analysis of Written English Essays: The case of Students of the Preparatory Year Program in Saudi Arabia'. *English for Specific Purposes World*, 40 (14) (2013): 1-17.
- SAVINJON 2002: SAVIGNON, Sandra J. 'Communicative language teaching: Linguistic theory and classroom practice'. In S. J. Savignon (Ed.), *Interpreting communicative language teaching: Contexts and concerns in teacher education*. New Haven, CT: Yale University Press (2002): 1-27.
- SAVIĆ 2013: SAVIĆ, Milica. *Politeness as an element of advanced Serbian EFL students' communicative competence*, doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Sadu, 2013.
- SVEJLZ 1990: SWALES, John. *Genre analysis: English in academic and research settings*. New York: Cambridge University Press, 1990.
- SVEJLZ 2004: SWALES, John. *Research genres: Explorations and applications*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

- TANG 2013: TANG, Jingwei. 'Analysis of Pragmatic Failure from the Perspective of Adaptation'. *Cross Cultural Communication*, 9 (2). CS Canada (2013): 75-79. DOI 10.3968/jccc.1923670020130903.3095
- TARDI 2009: TARDY, Christine. *Building Genre Knowledge: Second Language Writing*. West Lafayette: Parlor Press, 2009.
- TOMAS 1983: THOMAS, Jenny. 'Cross-cultural pragmatic failure'. *Applied Linguistics*, 4 (1983): 20-39. DOI 10.1093/APPLIN/4.2.91
- TRAN 2006: TRAN, Giao Quynh. *The Nature and Conditions of Pragmatic and Discourse Transfer Investigated through Naturalized Role-play*. Muenchen:Lincom, 2006.
- ZAFAR 2016: ZAFAR, Ameena. 'Error analysis: A tool to improve English skills of undergraduate students'. *Procedia – Social and Bihevioral Sciences*, 217 (2016): 697-705. DOI 10.1016/j.sbspro.2016.02.122
- ZARE 2008: ZARE-EE, Abbas. 'The Effects of Teaching Genre Moves on EFL Learners' Performance in Letter Writing'. *Pazhuhesh-e Zabanha-ye Khareji*, 49 (Special Issue) (2008): 43-64.
- ZENG i HUANG 2010: ZHENG, Lihui and HUANG, Jianbin. 'A study of Chinese EFL learners' pragmatic failure and the implications for College English teaching'. *Polyglossia*, 18 (2010): 41-54.

Katarina Ivanović

GENRE KNOWLEDGE AND PRAGMATIC COMPETENCE IN WRITING INSTRUCTION THROUGH JOB APPLICATION LETTER ANALYSIS

This paper analyses job application letters written within the course of English for Specific Purposes, with an aim to determine students' organizational and pragmatic knowledge. Job application letter was chosen due to the fact that it represents a genre with clear structure and formal conventions in addition to the fact that it is a document students are going to write in real-life situations, after their graduation. Development of pragmatic competence is a necessary element of ESP teaching since the use of linguistic forms needs to be in accordance with communicative goals and communicative situations which are specific for a certain profession. Quantitative and qualitative, descriptive analysis was performed on the corpus of 46 job application letters written by students of Information Technologies. Having in mind high percentage of letters in which mistakes were identified, the results undoubtedly indicate the need for a more detailed genre analysis and pragmatic competence development within ESP writing instruction. We believe that this may be accomplished by the use of authentic materials in target language, focusing on the genres which will be useful to students in real-life situations, as well as dealing with linguistic elements that contribute to a more formal, polite and indirect language use.

Keywords: job application letter, genre, pragmatic competence, writing instruction, English for Specific Purposes